

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SPECIALIŲJŲ ŽEMĖS NAUDOJIMO SĄLYGŲ ĮSTATYMO NR. XIII-2166 7, 141, 142 STRAIPSNŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 51¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP- 873 IR LIETUVOS RESPUBLIKOS SPECIALIŲJŲ ŽEMĖS NAUDOJIMO SĄLYGŲ ĮSTATYMO NR. XIII-2166 7, 141, 142 STRAIPSNŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 51¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-874 IR LIETUVOS RESPUBLIKOS SPECIALIŲJŲ ŽEMĖS NAUDOJIMO SĄLYGŲ ĮSTATYMO NR. XIII-2166 7, 69, 84 IR 86 STRAIPSNŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-1284

VšĮ „Žiedinė ekonomika“ susipažino su LR Energetikos ministerijos pasiūlymais siekiant padidinti Lietuvos energetinę nepriklausomybę ir atsinaujinančios energetikos gamybą. Daug iš siūlomų pakeitimų gali reikšmingai pakeisti situaciją energetikos sektoriuje. Deja, dalis iš pateiktų pasiūlymų potencialiai turės menką poveikį, bet gali pažeisti teisėtus visuomenės ir žemės savininkų interesus. Todėl, manome, kad būtų tikslinga padaryti kai kuriuos pakeitimus. VšĮ „Žiedinė ekonomika“ pasiūlymai:

1. 14 straipsniu keičiamas Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 49 straipsnis ir naujai dėstomo 49 straipsnio 7 dalyje siūloma įrašyti nuostatą: „7. Saulės šviesos energijos elektrinių poveikio aplinkai vertinimas neprivalomas. Atliekant vėjo elektrinių poveikio aplinkai vertinimo procedūras, vėjo elektrinių poveikis kraštovaizdžiui nevertinamas.“. Siūlome atsisakyti nuostatos dalies susijusios su vėjo elektrinių poveikio kraštovaizdžiui nevertinimo dėl šių priežasčių:

1) Nuostatos dalis, kurioje siūloma nevertinti vėjo elektrinių poveikio kraštovaizdžiui atliekant vėjo elektrinių poveikio aplinkai vertinimo procedūras, prieštarauja 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvai 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/52/ES, ir PŪVPAVĮ, kuriuo perkeliama Direktyva 2011/92/ES. Aiškinamajame rašte nepateikiama jokių argumentų, pagrindžiančių šią nuostatą, tik nurodoma, kad „AIEĮ projekte siūloma nustatyti, kad atliekant vėjo elektrinių poveikio aplinkai vertinimo procedūras, vėjo elektrinių poveikis kraštovaizdžiui nevertinamas“. Direktyvos 2011/92/ES 3 straipsnyje yra nustatyta, kad vertinant poveikį aplinkai kiekvienu konkrečiu atveju yra tinkamu būdu nustatomas, apibūdinamas ir įvertinamas tiesioginis ir netiesioginis reikšmingas projekto poveikis ir išvardinami veiksniai, kurių atžvilgiu šis vertinimas atliekamas. Vienas iš nurodytų veiksnių yra kraštovaizdis. Atkreiptinas dėmesys, kad atliekant atranką dėl poveikio aplinkai vertinimo ir siekiant nuspręsti, ar turi būti vykdomas Direktyvos 2011/92/ES II priede išvardytų projektų poveikio aplinkai vertinimas, vadovaujamosi Direktyvos 2011/92/ES III priede nurodytais kriterijais. Direktyvos 2011/92/ES III priede 2 punkte nurodoma, kad svarstant geografinės vietovės, kuriai planuojama ūkinė veikla gali daryti poveikį, jautrumas 3 aplinkosaugos požiūriu turi būti svarstomas ypač kreipiant dėmesį ir į istorinės, kultūrinės ar archeologinės svarbos kraštovaizdžius ir vietoves. PŪVPAVĮ įstatymo 4 straipsnio, kuriuo nustatomi poveikio aplinkai vertinimo tikslai, 1 punkte nurodomas tikslas: „1) nustatyti, apibūdinti ir įvertinti galimą tiesioginį ir netiesioginį planuojamos ūkinės veiklos poveikį šiems aplinkos elementams: dirvožemiui, žemės paviršiui ir jos gelmėms, orui, vandeniui, klimatui, kraštovaizdžiui ir biologinei įvairovei, ypatingą dėmesį skiriant Europos Bendrijos svarbos rūšims ir natūralioms buveinėms, taip pat kitoms pagal Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių įstatymą saugomoms rūšims, materialinėms vertybėms, nekilnojamosioms kultūros vertybėms ir šių elementų tarpusavio sąveikai;“. 2) Siūlymas įstatyme įteisinti galimybę nevertinti poveikio kraštovaizdžiui atliekant vėjo elektrinių poveikio aplinkai vertinimą prieštarauja aplinkos apsaugos politikos integravimo principui, nustatytam Nacionalinėje aplinkos apsaugos strategijoje, patvirtintoje 2015 m. balandžio 16 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu Nr. XII-1626 „Dėl Nacionalinės aplinkos apsaugos strategijos patvirtinimo“. Šios strategijos antrame skyriuje įtvirtintas aplinkos apsaugos politikos integravimo principas,

reiškiantis, kad norint, kad Lietuvos plėtra būtų darni, aplinkosaugos priemonės turi tapti visų šalies ūkio sektorių, teritorijų vystymo proceso dalimi ir negali būti nuo jo atsietos. Taip pat pažymima, kad šiam tikslui pasiekti būtinas integruotas požiūris – tai yra šalies ūkio sektoriai (tarp jų ir energetikos) turi būti plėtojami taip, kad darytų kuo mažesnę neigiamą poveikį aplinkai, didinant šių sektorių ekologinį efektyvumą, įtraukiant aplinkosaugos priemones į strateginius šių sektorių plėtros dokumentus, akcentuojamas poreikis siekti glaudaus ūkio sektorių bendradarbiavimo ir veiklos koordinavimo sprendžiant klimato kaitos, aplinkos oro taršos mažinimo, gamtos išteklių, aplinkos kokybės išsaugojimo ir gerinimo, atliekų mažinimo, biologinės ir kraštovaizdžio įvairovės išsaugojimo klausimus.

3) Lietuvos Respublikos Seimas 2002 m. spalio 3 d. įstatymu Nr. IX-1115 „Dėl Europos kraštovaizdžio konvencijos ratifikavimo“ ratifikavo Europos kraštovaizdžio konvenciją, kuriuo šalis prisiėmė įsipareigojimus, susijusius su kraštovaizdžio apsauga, tvarkymu, planavimu ir pripažino, kad kraštovaizdis padeda formuoti vietos kultūrą ir yra viena pagrindinių Europos gamtos ir kultūros paveldo dalių. Tačiau pastaruoju metu dėl ekonomikos vystymosi kraštovaizdis sparčiai kinta, todėl jo kokybės palaikymo veiksmai tampa vis svarbesne bendrųjų tvaraus vystymosi, racionalaus teritorijos naudojimo siekių dalimi. Europos kraštovaizdžio konvencijos 5 straipsnio d) dalyje numatyta, kad kiekviena šalis įsipareigoja „integruoti kraštovaizdį į savo regionų ir miestų planavimo politiką bei savo kultūros, aplinkos, žemės ūkio, socialinę ir ekonominę politiką, taip pat į kiekvieną kitą politikos sritį, galinčią daryti tiesioginį ar netiesioginį poveikį kraštovaizdžiui“. Europos kraštovaizdžio konvencijos aiškinamojoje ataskaitoje nurodoma, kad įgyvendinat šią nuostatą turi būti siekiama užtikrinti, kad kraštovaizdžio klausimai nebūtų priskiriami siaurai viešojo administravimo sričiai, o valdžios institucijos turi siekti, kad visuose susijusiuose viešojo gyvenimo sektoriuose būtų atsižvelgiama į kraštovaizdžio tikslus. To paties konvencijos straipsnio a) dalyje numatytas įsipareigojimas įteisinti kraštovaizdį kaip svarbią žmones supančios aplinkos sudedamąją dalį, jų bendro kultūros ir gamtos paveldo įvairovės išraišką bei jų savasties pagrindą. Pažymime, kad nacionaliniu lygiu tikslas „išsaugoti įvairaus teritorinio lygmens kraštovaizdžio arealus ir jų geoekologinį potencialą, užtikrinant tinkamą jų tvarkymą, naudojimą, planavimą ir darnų vystymąsi“ numatytas Nacionalinėje aplinkos apsaugos strategijoje, kraštovaizdžio sąvoka įteisinta Saugomų teritorijų įstatyme, Statybos įstatyme įtvirtintas architektūrinis reikalavimas, kad statinys derėtų prie kraštovaizdžio. Kraštovaizdžio svarbos įteisinimas tarptautiniuose ir nacionaliniuose dokumentuose sukuria teises ir pareigas visoms institucijoms ir piliečiams, todėl manome, kad norint išsaugoti šalies kraštovaizdžio kokybę ir jo įvairovę ateities kartoms, poveikio kraštovaizdžiui vertinimo analizė turi būti integruota į vėjo elektrinių poveikio aplinkai vertinimo dokumentus. Svarbu pažymėti, kad Ministrų komiteto rekomendacijos CM/REC(2008)3 valstybėms narėms dėl Europos kraštovaizdžio konvencijos įgyvendinimo gairių 1 priede prie pateiktų Europos kraštovaizdžio konvencijos įgyvendinimo instrumentų pavyzdžių nurodoma, kad specifinė procedūra turėtų būti sukurama net ir tiems planams 4 ir ūkinės veiklos projektams, kuriems nereikalaujama atlikti poveikio aplinkai vertinimo ar strateginio poveikio aplinkai vertinimo procedūrų.

4) Pastarąjį dešimtmetį atlikti reikšmingi darbai kraštovaizdžio analizės ir planavimo metodologijos srityse, kurie suteikia įvairių duomenų apie kraštovaizdį, jo pobūdį, raidą, funkcijas, gamtinius procesus ir sudaro sąlygas vertinti galimą poveikį kraštovaizdžiui: 2015 m. patvirtintas Nacionalinis kraštovaizdžio tvarkymo planas, kurio sprendiniai integruoti į 2021 m. rugsėjo 29 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 789 patvirtintą Lietuvos Respublikos teritorijos bendrąjį planą, jame pateikta informacija apie morfologinę, ekologinę, kultūrinę, vizualinę šalies kraštovaizdžio struktūrą, išskirti ypač saugomo šalies vizualinio estetinio potencialo arealai ir vietovės, kuriose turi būti taikomi vizualinės apsaugos reikalavimai ir užtikrinama apsauga nuo vizualinės taršos; 2016 m. parengta Vizualinės taršos nustatymo gamtiniams kraštovaizdžio kompleksams ir objektams metodika, kurioje pateiktos vizualinio poveikio kraštovaizdžiui vertinimo gairės; 2019 m. parengtos 35 valstybinių parkų kraštovaizdžio struktūros schemos ir jų aprašai. Manome, kad siekiant darnaus vystymosi tikslų, būtina ir toliau kaupti žinias ir metodikas atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių poveikio kraštovaizdžiui srityje, skatinti jų mainus tarp vyriausybės, akademinės bendruomenės, specialistų ir visuomenės ir taip atsiliepti į pilietinės visuomenės brandą ir aktyvumo augimą sprendžiant įvairius su aplinka ir gyvenimo kokybe susijusius klausimus. Svarbu paminėti, kad siekiant aiškaus reglamentavimo, vienodo PAV kriterijų taikymo visoms veikloms, tinkamo ypatingųjų statinių (tarp jų ir vėjo elektrinių) PAV detalizavimo reglamentavimo, ir atsižvelgiant į tai, kad eksploatuojant vėjo elektrines didžiausias tikėtinas poveikis galimas visuomenės sveikatai, kraštovaizdžiui ir biologinei įvairovei, Planuojamos

ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2017 m. spalio 31 d. įsakymu Nr. D1-885 „Dėl Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, po ilgo derinimo proceso, buvo papildytas poveikio kraštovaizdžiui vertinimo principais ir vertingiausių Lietuvos kraštovaizdžio panoramų apžvalgos taškų sąrašu. Šie pakeitimai parengti norint atliepti veiklos plėtotojų skundus dėl skirtingo PAV procedūrų taikymo vertinant poveikį kraštovaizdžiui, užkirsti kelią subjektyvumui ir užtikrinti aiškesnį ir paprastesnį vėjo elektrinių poveikio kraštovaizdžiui vertinimą. Dokumentas patvirtintas 2022 m. kovo 10 d. aplinkos ministro įsakymu Nr. D1-67 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2017 m. spalio 31 d. įsakymo Nr. D1-885 „Dėl Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“. Šiuo pakeitimu aiškiai reglamentuota, kada aukštų statinių poveikis laikytinas reikšmingu kraštovaizdžio vizualiniam potencialui. Nustačius, kad vėjo elektrinės nepatenka į ypač saugomo šalies vizualinio estetinio potencialo arealus ir vietas, labai didelio ir didelio estetinio potencialo ypač ir vidutiniškai raiškius kraštovaizdžio kompleksus (AI, AII, AIII, AIV, BI, BII, BIII ir BIV kraštovaizdžio vizualinės struktūros tipai) (toliau – YS kraštovaizdžio arealai) , bet ir nebus matomos vertingiausių šalies kraštovaizdžio panoramų horizontalios apžvalgos lauke didesniu kaip 2,80^o vertikalaus matymo kampu iš YS kraštovaizdžio arealuose esančių apžvalgos taškų, poveikio kraštovaizdžiui vertinimas bus baigtas priimant išvadą, kad planuojama ūkinė veikla nedarys reikšmingo vizualinio poveikio kraštovaizdžiui. Manome, kad šie Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo tvarkos aprašo papildymai palengvina poveikio kraštovaizdžiui vertinimą vizualiniams pokyčiams neįturtose teritorijose ir tuo pačiu sudaro sąlygas apsaugoti nuo vizualinės taršos unikalų šalies kraštovaizdį, kuris taip pat yra vertybė ir bendras išteklius.

5) Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „RepowerEU“ niekaip teisiškai negali ir nesuteikia teisių pažeisti egzistuojančių direktyvų nurodymus susijusių su kraštovaizdžio vertinimu.

2. 14 straipsniu keičiamo atsinaujinančios energetikos išteklių įstatymo naujai dėstomo 49 straipsnio 6 dalyje reglamentuoti didesnių kaip 30 kW įrengtosios galios vėjo elektrinių statybos reikalavimus: įtvirtinti, kad vietoje sanitarinės apsaugos zonų (toliau – SAZ) būtų nustatyti atstumai tarp vėjo elektrinių ir pastatų, kurių statyba SAZ pagal galiojantį teisinį reguliavimą negalima, ir nustatyti, kad šie atstumai galėtų būti neišlaikomi šalių susitarimu. Siūlome papildyti minėtą reguliavimą žemės sklypais, kurių naudojimo būdas vienbučių ir dvibučių gyvenamųjų pastatų teritorijos, nes taip būtų apribojamos tokių sklypų savininkų teisės į turto naudojimą be kompensacijos.

VšĮ „Žiedinė ekonomika“ direktorius

Domantas Tracevičius

ORIGINALAS SIUNČIAMAS NEBUS.